

Minnisblað

Viðtakandi: Velferðarráð

Sendandi: Rannveig Einarsdóttir, sviðsstjóri velferðarsviðs

Efni: Styrkir til áfangaheimila

1. Almenn um styrki til þriðju aðila sem reka áfangaheimili.

Styrkir til áfangaheimila eru ákvarðaðir á grundvelli reglna Reykjavíkurborgar um styrki til áfangaheimila frá 2008. Í 1. gr. reglnanna er áfangaheimili skilgreint svo: *tímabundinn dvalarstaður fyrir einstaklinga sem hafa átt við áfengis- og fíkniefnavanda að stríða en eru í virkri endurhæfingu eftir meðferð*. Jafnframt segir í 1. gr: „Þar geta þeir dvalið og undirbúið sig fyrir sjálfstæða búsetu. Við komu á áfangaheimilið er gerður samningur um dvöl á heimilinu þar sem sett eru markmið sem einstaklingurinn vinnur að meðan hann býr þar“.

Það er því skilyrði samkvæmt reglunum að um sé að ræða úrræði þar sem íbúar eru í endurhæfingu eftir áfengis- eða fíkniefnameðferð, þ.e. edrú og að gerð sé markmiðadriifin einstaklingsáætlun er lýtur að endurhæfingunni á meðan búsetu stendur. Þegar fjallað er um áfangaheimili að neðan er átt við ofangreinda skilgreiningu.

Rekstraraðilar áfangaheimila geta sótt um styrki ef starfsemi þeirra samræmist ofangreindri skilgreiningu. Þá er einnig skilyrði styrkveitingar að starfsemin hafi verið í rekstri í a.m.k. 6 mánuði og að ársreikningi skuli skilað. Styrkir eru greiddir tvisvar sinnum á ári í samræmi umsóknir og eru þeir reiknaðir út frá fastri fjárhæð pr. einstakling sem nemur grunnfjárhæð húsaleigubóta hverju sinni, fjölda rýma á heimilinu, nýtingu rýma fyrra árs á heimilinu og hlutfall Reykvíkinga í nýttum rýmum á fyrra ári. Engir þjónustusamningar eru því gerðir við áfangaheimilin. Málum er blandið hvort ofangreind framkvæmd, sem felur í sér afhendingu kennitalna íbúa til velferðarsviðs, sé heppileg með tilliti til persónuverndarsjónarmiða. Sjá nánar reglur: https://reykjavik.is/sites/default/files/svid_skjol/VEL/reglur_styrkir_til_fangaheimila_2012.pdf

Meðfylgjandi er yfirlit yfir þau áfangaheimili sem hafa sótt um og fengið styrki árin 2020-2022.

Styrkir til áfangaheimila

	2020	2021	2022
Dyngjan áfangaheimili	1.904.384,00	2.531.507,00	902.712,00
Nýtt Takmark áfangaheimili	3.366.904,00	3.551.014,00	3.798.411,00
Betra líf	5.674.027,00	8.525.425,00	7.946.630,00
Draumasetrið	12.369.288,00	11.228.383,00	11.898.082,00
Samtals	23.314.603,00	25.836.329,00	24.545.835,00

2. Hagræðingartillaga velferðarsviðs.

Hagræðingartillaga sem samþykkt var í borgarstjórn 6. desember sl. leggur til að afnema reglurnar um styrki til áfangaheimila.

Grein er gerð fyrir tillögunni í fundargerð borgarstjórnar frá 6. desember sl. En þar kemur fram að þær hafi verið samþykktar í velferðarráði árið 2008 til að bregðast við ákveðinni mismunun sem íbúar áfangaheimila bjuggu við í samanburði við aðra leigjendur en útilokað var fyrir íbúa áfangaheimila að sækja um húsnæðisstuðning. Löggjafinn brást svo við því ástandi árið 2017 og reglur Reykjavíkurborgar um styrki til áfangaheimila urðu þar með óþarfar.

Hagræðingin nær jafnt til allra áfangaheimila. Hins vegar eru tvö áfangaheimili (Dyngjan og Nýtt takmark) sem eru einnig með styrki í formi innri leigu, þ.e. Reykjavíkurborg útvegar húsnæðið og velferðarsvið stendur straum af leigunni til Eignaskrifstofu borgarinnar. Ekki stendur til að breyta þeirri framkvæmd. Velferðarsvið mun skoða sérstaklega hvort ástæða sé til að gera einhverjar ráðstafanir til að jafna stöðu áfangaheimilanna í þessu tilliti.

Fjárheimild velferðarsviðs vegna styrkja til áfangaheimila er rúmlega 12 m.kr. á ári en raunveruleg útgjöld sviðsins vegna styrkjanna eru hins vegar um 25 m.kr. á ári, sbr. ofangreinda töflu.

Í hagræðingartillögu velferðarsviðs er gert ráð fyrir að reglurnar verði felldar úr gildi í júní 2023. Eftir að tillagan hefur verið kynnt í velferðarráði 11. janúar nk. munu send bréf til þeirra hagsmunaaðila/áfangaheimila sem hagræðingin snertir og tilkynnt um fyrirhuguð áform um niðurfellingu reglnanna og allar nauðsynlegar upplýsingar veittar. Þeim áfangaheimilum sem þess óska mun boðið til upplýsingafundar. Styrkir verða veittir á grundvelli reglnanna þar til þær verða felldar úr gildi.

Niðurfelling reglnanna á ekki að koma niður á leigjendum á áfangaheimilum þar sem þeir geta bæði sótt um húsnæðisstuðning og sérstakan húsnæðisstuðning en tvö áfangaheimili hafa vakið athygli velferðarsviðs á að þau neyðist til að hækka húsaleigu til leigjenda verði ekki áframhald á styrkjunum. Samkvæmt upplýsingum velferðarsviðs er húsaleiga á þeim áfangaheimilum sem hér um ræðir á bilinu 115-120 þús. kr. á mánuði fyrir herbergi/stúdíóíbúð og mun hún hækka um 10.000 kr. Leigan á einu áfangaheimilinu er 130 þús. kr.

Í hagræðingartillögunni er gert ráð fyrir að áfangaheimilum verði bent á að sækja um styrki í styrkjaþott velferðarráðs eftir að reglurnar verða felldar úr gildi í júní 2023 og þá er möguleiki fyrir þau að fá styrki fyrir veittri þjónustu árið 2024 og síðar. Það fer þó allt eftir eðli umsóknar hvort styrkur sé veittur. Sérstakur styrkjahópur velferðarráðs gerir tillögur til velferðarráðs um hvaða umsóknir beri að styrkja. Styrkjaþottur velferðarráðs er fjárhæð sem er úthlutað til velferðarráðs úr styrkjum borgarsjóðs. Opnað er fyrir umsóknir í september á hverju ári til að sækja um styrki fyrir verkefnum næsta árs. Til að fá styrk úr sjóðnum verða aðilar að sækja um fyrir verkefnum í þágu velferðarmála í samræmi við reglur sjóðsins en alla jafna eru ekki veittir styrkir til niðurgreiðslu húsaleigu og ekki rekstrarstyrkir.

Greinargóðar upplýsingar eru á heimasíðu Reykjavíkurborgar um styrkina: <https://reykjavik.is/styrkir>

3. Niðurlag

Það er ekki lögbundin skylda velferðarráðs/velferðarsviðs að reka eða styrkja áfangaheimili þótt hvort tveggja sé gert á velferðarsviði. Hins vegar er lögbundin skylda velferðarnefnda (velferðarráð í Rvk.) að sinna forvörnum í vímuefnamálum, að aðstoða þá sem eiga við fíknivanda að stríða við að leita sér viðeigandi meðferðar og aðstoðar og að stuðla að því að einstaklingar með fíknivanda, sem fengið hafa meðferð og læknishjálp, fái nauðsynlegan stuðning og aðstoð til að lifa eðlilegu lífi að meðferð lokinni, sbr. 49.-51. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991. Það er velferðarráðs að útfæra hvernig það uppfyllir framangreinda lagaskyldu.

Velferðarsvið Reykjavíkurborgar rekur tvö áfangaheimili, Brautina fyrir karla og áfangaheimili að Njálsgötu fyrir konur. Þá hefur velferðarsvið gert samning við tvo aðila um rekstur áfangaheimila, Samhjálp um rekstur áfangaheimilis á Miklubraut og SÁÁ um áfangaheimilið Vin.

Velferðarsvið hefur ótal sinnum kallað eftir stefnumótun af hálfu félagsmálayfirvalda ríkisins varðandi rekstur áfangaheimila en án árangurs. Gæða- og eftirlitsstofnun velferðarmála hefur ekki heldur sett fram neinar leiðbeiningar um starfsemina. Engar reglur eru til um áfangaheimili að undanskildum ofangreindum reglum Reykjavíkurborgar. Einu lagaheimildirnar um áfangaheimili má finna í húsaleigulögum, lögum um húsæðisbætur og lögheimilislögum.

Í 3. mgr. 2. gr. húsaleigulaga nr. 36/1994, sbr. lög nr. 63/2016 segir: „Þegar um leigu íbúðarhúsnæðis á áfangaheimili eða leigu íbúðarhúsnæðis til námsmanna á vegum lögaðila sem ekki er rekinn í hagnaðarskyni og hefur þjónustu við námsmenn að meginmarkmiði er að ræða er þrátt fyrir 1. mgr. heimilt, vegna sérstaks eðlis og tilgangs starfseminnar, að víkja frá einstökum ákvæðum laga þessara með samningi. Í samningi ber að geta þeirra frávika sem um ræðir. Með áfangaheimili er átt við dvalarheimili sem starfrækt er með það að markmiði að stuðla að endurhæfingu einstaklinga sem í flestum tilfellum hafa verið á meðferðar- eða endurhæfingarstofnun eða í fangelsi.“

Í 3. gr. laga um húsæðisbætur, nr. 75/2016 er áfangaheimili skilgreint svo: „Áfangaheimili: Dvalarheimili sem starfrækt er með það að markmiði að stuðla að endurhæfingu einstaklinga sem í flestum tilfellum hafa verið á meðferðar- eða endurhæfingarstofnun eða í fangelsi.“ Í 10. gr. Sömu laga er svo kveðið á um undanþágu til greiðslu húsæðisbóta til þeirra sem dvelja á áfangaheimilum þótt þeir eigi ekki skráð lögheimili þar.

Í 3. gr. Laga um lögheimili og aðsetur nr. 80/2018, sem fjallar um frávík frá meginreglu um lögheimilisskráningu segir: „Heimilt er að skrá tímabundið lögheimili á skráðum áfangaheimilum, í starfsmannaíbúðum og sambærilegu húsnæði enda sé fyrir hendi leyfi til reksturs starfseminnar.“

Eins og glögggt má sjá eru heymildir rýrar og þörf á stefnumótun í málaflokknum.